

צ'בזטי מוזהר"ן

קמא

דף קז.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קסז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ח"מ שמו שמח)

ליקוטי

למטה, כי העלייה לא היתה כסדר, רק בדרך השלכה כלאחד יד למעלה, וע"כ נשלך למטה כמ"ש (תהלים קו) **יעלו שמים ירדו תהומות**: השם יתברך ישלה רפואת הנפש, כי בטחנה שיחיה הכל נכון וימיב אחריתנו אמן: ("כ"ז שמעתי מפיו הק. אבל אח"כ כשראה דברים אלה אצלי בכתב, אמר, שדברים אלה לא כתבתם יפה כראוי, ואמר, שכל דברים אלה מקושרים למאמר רז"ל (ברכות נד ע"ב) ד' צריכין להודות שהם מבוארים במזמור ק"ו, וכפי הנראה ומובן מדבריו, שכל ד' הנ"ל שהם הולכי מדברות והכושים בבית האסורים וחולה ויורדי הים, הכל מרמו על צרות הנפש, כמבואר לעיל בענין צרות הנפש, שהולכת נעה ונדה עיף ורעב וצמא במדבר וכו' וזה בחי' **תעו במדבר וכו'**. וכן מדבר מענין חולי הנפש שכ"כ נתעלפה עד אשר אפי' אם נותנין לה דבר מאכל וכו'. וזה בחי' **כל אוכל תתעב נפשם** שמדבר מחולה, וכן מדבר מענין חבוש בבית האסורים, ומענין **יעלו שמים ירדו תהומות** שזהו בחי' **יורדי הים**, ומבואר כוונתו הקדושה, שמרמו כל הד' צריכין להודות על ענין צרות הנפש בעבודת ה'. שיש עלי' מחלוקת רבים, ורבים קמים עליה וסובלת עינויים ויסורים וטלמולים גדולים וצרות משונות וכו' כנ"ל. והשיי מציל אותה בכל פעם מכל הצרות, ועל זה אנו הייבים להודות תמיד: והשיי יוכנו להבין כוונתו הקדושה: יוע' ענין זה בהתורה ויסב אלהים בסי' ס"ב (י"ז):

קסד ^[יז] **לענין** סיפורי דברים של הצדיק האמת: למשל רופא שנחלה והוכרה למסור את עצמו ליד הדאקטור הגדול, והרופא רוצה שיתן לו רפואות כפי מה שהוא יודע, ולהוציא לו שן ולגלוהו, אבל הדאקטור יודע רפואות יקרים והשובים שצריך ליתן לו. כן יודמן שיבא איש להת"ח וצדיק הדור, שהוא רופא חולי הנפשיות, ורוצה שיתן לו הצדיק רפואות, היינו הנהגות ודרכים, כפי מה שהוא יודע. אבל באמת הצדיק יש לו רפואות ודרכים ישרים שצריך להנהיגו לרפואתו. והנה לפעמים ההכרח ליתן להחולה איזה סם, אשר אם יתנו לו הסם בעצמו כמו שהוא, ימות החולה בלי ספק, ע"כ ההכרח לערב הסם בדברים אחרים, כן יש אנשים שא"א לגלות להם פנימיות התורה הצריך לרפואתו. כי התורה היא רפואה. כמ"ש (משלי ג') **רפאות תחי לשרך**, כי בהתורה יש שני כחות. סם היים וסם מות. כשארז"ל (יומא עב ע"ב) זכה נעשה לו סם היים לא זכה נעשה לו סם המות. וע"כ אם יאמרו לו התורה בעצמה כמו שהיא, ימות בלי ספק, כי אצלו שלא זכה נעשה סם מות, ע"כ ההכרח להלביש לו פנימיות התורה בדברי תורה ולפעמים גם זה אינו יכול לקבל אף אם ילבישו בדברי תורה אחרים. ע"כ מלבישין התורה כסיפורי דברים חיצוניים, למען יוכל לקבל הרפואה הגנוזה שם. כי גם התור' בעצמה מלובשת עתה כסיפורי מעשיות מחמת שלא הוי אפשר למוסרה כמות שהיא :

קסג קסד קסה קסו קסז קסח קסט

מוהר"ן קז.

קסה ^[יז] (ויקרא יט) **ואהבת** לרעד כמוד אני ה'. היינו שתקבל באהבה, כל הרעות ^[יח] והיסורין הכאים עליך, כי ראוי שתדע, שלפי מעשיך, אחר כל היסורים והרעות שיש לך, עדיין הוא מתנהג עמך ברחמים, כי הוי' מגיע לך יותר ויותר ח"ו, לפי מעשיך ^[יט]. וזהו **ואהבת לרעד**, שתאהוב הרע שבא לך, היינו הרעות והיסורין הכאים עליך ח"ו, תקבלם באהבה, כי **במוד**, כמו שאתה הוא, היינו לפי מעשיך, **אני ה'**, בעל הרחמים, עדיין אני מתנהג עמך ברחמים כנ"ל :

קסו ^[יח] **כשהעולם** אצל הצדיק או יש לו ממשלה, כי אלישע פעם נכתב עליו **איש האלקים** ^[יט] ופעם **אלישע סתם**. וארז"ל (וזהר בשלה מד): כשהיו בני הנביאים אצלו היה נקרא איש האלקים ^[כ], וכשהיה לבדו נקרא אלישע סתם :

קסז ^[כ] **דע** והאמין כי השבתים ששוכתים אצל הת"ח האמת, הם כמו תענית :

קסח ^[כא] **כשבא** לאדם גדלות סימן שיבא לו צרה ח"ו ^[כב], כמ"ש (משלי יז) **לפני שבר גאון**, וכן כשהוא שפל, סימן שיבוא לכבוד גדול, כמ"ש (מש'טו) ^[כג] **ולפני כבוד ענוה** :

קסט ^[כד] **והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם**. כי כשיש צרות ח"ו, הן צרות בכלליות או בפרטיות, א"א לרקד כי כשיש דינין מוסרין אותן לשלוחי הדין. והם נקראים רצים (וזהר בראשית מג) ^[כה] והם בחי' רגלין, ואזי הרגלין כבדים מחמת הדמים שנתפשטו לשם ^[כז], היינו הדינין, כי דמים בחי' דינים. וכשנולד הדין אזי יוצאין הדמים מהרגלין, כי בשעת לידה יוצאין הדמים מרגלי האשה, וע"כ נצטננין רגליה כשארז"ל (סוטה יא ע"ב). ועיקר הלידה ע"י שיוצאין הדמים מהרגלין, ^[כז] היינו שיוצאין הדינין מהרגלין, כ"כ בשעת עיבור הוא בחי' דין ^[כח], כשארז"ל (ברכות כט ע"ב) בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשר עוברה, נמצא שעיובור הוא בחי' דין. ולידה הוא בחי' המתקת הדין, כי אז בשעת לידה יוצאין הדמים מהרגלין שעייז עיקר הלידה כנ"ל. (ועיין מזה בליקוטי תנינא בסי' ב). וע"כ בעת הדין והצרה ^[כז] ח"ו א"א לרקד, כי אז א"א להגביה הרגלין, כי הרגלין הם כבדים בשעת התגברות הדינין מחמת שהדמים שהם בחי' דינין נמשכין אז לתוך הרגלין כנ"ל. אבל כשיוצאין הדמים שהם הדינין מהרגלין דהיינו כשנמתקין הדינין אז הרגלין קלים ^[כח], ואזי יכולה השמחה להתפשט שם, עד שירקד מחמת השמחה : **ולהמתיק הדין**, הוא ע"י שהאדם דן א"ע, דהיינו על כל מה שעושה ידיו וישפוט בעצמו א"ע על כל דבר אם כך ראוי לו לעשות, ויפשפש במעשיו ויתקנם כראוי ע"פ דין ומשפט התורה, ועי"ז שהאדם דן ושופט את עצמו, על ידי זה ממתיק ומבטל הדין שלמעלה. כי כשיש דין למטה אין דין למעלה. ^{(י)ועיין}

תורה אור
תהלים קז (כו) יעלו שמים ירדו תהומות נפשם נפשך תתמוגג:
תהלים קז (ד) תעו במדבר בישימון דרך עיר מושב לא קצא:
תהלים קז (יח) כל אכל תתעב נפשם ויגיעו עד שצרי קות:
תהלים קז (כג) יורדי הים באניות עשי מלאכה במים רבים:

תורה קסד
משלי ג (ח) רפאות תחי לשרך ויסקוי לעצמותיך:
תורה קסה
ויקרא יט (יח) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואתה תלך בדרך כדרך בני ירושה:
תורה קסו

מלכים ב- ד (לח) ואלישע שב הגלגלה וירעב בארץ ובני הנביאים ישבים לפניו ויאמר לערו שפת הסיר והגוללה ובשל נודי לבני הנביאים: (לט) ויצא אחד אל השדה ללקט ארת וימצא גפן שדה וילקט מקני פקעת שדה מלא בגדו ויבא ויפלה אל סר הנודי כי לא ידעו: (מ) ויצאן לאנשים לאכול ויהי כאכלם מתנודי והקה צעקו ויאמרו קות פסיר איש האלהים ולא יכלו לאכל: (מא) ויאמר קתו קתו וישלך אל הסיר ויאמר צק לעם ויאכלו ולא היה דבר רע פסיר: (מב) ואיש בא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים להם בפורים עשרים להם שערים וקרמל בצקלנו ויאמר מן לעם ויאכלו:
תורה קסח
משלי טו (יח) לפני שבר גאון ולפני כבוד ענוה רוח: משלי טו (לג) ויראת יהוה מוסר חכמה ולפני כבוד ענוה:
משלי יח (יב) לפני שבר ג'בא לב איש ולפני כבוד ענוה:

תורה קסט
דברים עקב ז (יב) והנה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמרתם ואל תזנו את המצוות ואת התקנות אשר נשבעתי לכם:
תורה קסז
דברים עקב ז (יב) והנה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמרתם ואל תזנו את המצוות ואת התקנות אשר נשבעתי לכם:
תורה קסח
דברים עקב ז (יב) והנה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמרתם ואל תזנו את המצוות ואת התקנות אשר נשבעתי לכם:
תורה קסט
דברים עקב ז (יב) והנה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמרתם ואל תזנו את המצוות ואת התקנות אשר נשבעתי לכם:

^a מכאן עוד טע התורה נוסף בתקפא.

^b בתקפא - עונוריס

^c בתרלו הוסיף כאן סוגרים חו טעות כיון שנדיין לא נסגרו הסוגרים דלעיל.

^d עיין שיש"ק ח"א סימן כה. מלק"ה ברכת הריח א' ג'.

^e לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^f בתקפא- להצ"צ (ו מחוק ונשאר נקודה)

^g לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^h רבינו דורש רע לשון רעה ועיין פרפראות להכמה כאן שציין מקורות לזה בחו"ל. ועיין שיש"ק ח"א תמב.

ⁱ עיין חיי מוהר"ן דש, לקוטי תפלות אות קכא, ריש תורה מט תנינא, ותחומא יתרו טו ועיין תנא דבי אליהו רבה פ"כ נאמר בשבת בסעודת שחרית, בקיץ תקס"ג:

^א מלכים ב- ב פרק ד' נזכר איש פעמים איש האלקים וה' פעמים אלישע

^ב בנרסא הוזהר שלנו משמע להפך ועיין גרסת הרמ"ק באור יקר כרך ח עמ' ג' (שער ד' סימן א') שם הגרסא כרבינו. ועי"ש ביאור הרמ"ק בבית מדרשו עם תלמידיו הכל נביאים מתנבאים מודרך ונעשה איש האלקים בעלה דמטרוניתא או שליח וכו'.

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן סימן רצו אמר לאחד, השפתיים ששוכתים אצלי הם גדולים ויבדים יותר משבכה פקמים תעניתי משבת לשבת:

^ב לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ג עיין שיש"ק ח"ו סימן תח

^ד עיין גם משלי יח יב

^ה תורה זו היא לשון התברים כדמשמע בלק"ה חו"מ גבית מלוה ג' ה' הובא בביש"ק ח"ה אות יד. זמן אמירתה (לפי אבניה ברול הישן דף ס' שיהות וסיפורים על מוהר"ת אות כב) היה בשנת תקסג קודם לידת שכנא בנו של מוהר"ת שנולד בר"ח כסלו (תקסג) וסמוך להתקרבות מוהר"ת (באלול תקסג). רבינו אז גר בביתסלב וכנראה ששם נאמרה. לחוק את מוהר"ת שלא ללכת לרופאים. ומבואר שם ובביש"ק ח"א אות תרנב שהרצים שלוחי הדין תזכורים בתורה זו הכוונה לרופאים ע"ש.

^ו עיין גם זוהר פקודי רנ.

^ז עיין מורה סי' טס מנוכל שלזיק יוכל להרגיש שגנע משמחת הקב"ה מיד כשנגור הדין וכאן שם כל אלס מניגס כשמתכר ללזין.

^ח עיין עץ חיים שער כ' פ"ב

^ט מכאן מוהר"ת בתקפא שניה את הלשון והוסיף הרבה. כי בדפדור כתוב - חה מלמד שנתמלא הקב"ה עברה כאשר עוברה וכשיוצאין הדמים היינו הדינין מהרגלין אזי אפשר להשמחה להתפשט שם ואפשר לרקד וזהו והיה

מאמר שבת אצל התלמיד חכם

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בשבת אצל הצדיק זוכים ליותר ממה שזוכים ע"י תענית

שיחות

אמר לאחד, השבתים ששבותים אצלי הם גדולים וטובים יותר משבתים אחרים (היי מוהר"ן את רצו)

יקרא דשבתא בהקדמה – מכלל דבחדש ושבת מחייב אינש לאקבולי אפי רביה ועיין גם ברמב"ן פרשת יתרו על פסוק זכור את יום השבת לקדשו ובכתבי האר"י ז"ל מבואר שחייב אדם להקביל פני רבו בשבת כדי שיושפע עליו קדושת שבת מכח רבו וכן בדברי רבינו ז"ל מבואר גם כן גודל מעלת השבתים ששבותין אצל הצדיקי אמת וכו' ועיין בליקוטי תנינא במאמר בראשית לעיני כל ישראל מבואר שם שהצדיק הוא בחינת שבת וכו' וכן מבואר ומוכן בזה הקדוש בכמה מקומות. ועיין בליקוטי מוהר"ן א' סימן קצ"ב. מבואר שכשזוכין לקבל דיבור מפי הצדיק על ידי זה מקבלין פניו ושכלו ונשמתו של הצדיק ונחלק ונצטייר בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק שהוא הפנים והשכל והנשמה שלו וכו' וכן בהספר הקדוש של החכם והצדיק האמת נרשם ונצטייר שם דמות דיוקנו ואור פניו ושכלו ונשמתו וכו'.

עוד שם על תורה י' – וכמבואר בפנים, ועל כן בכניסת שבת אומרים מזמורים שמדברים מגדולת הבורא יתברך ושגם העבו"ם ידעו גם כן מגדולתו יתברך. ומחמת שעניין זה נעשה דייקא על ידי צדיקי הדור בבחינת ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. שזה בחינת מה שנאמר על קדושת שבת גם כן יכולה היא שתרחה על כן נוהגין לנסוע לצדיקים על שבת דייקא. ומבואר לקמן בפנים סימן קס"ז כי השבתים ששבותים אצל התלמיד חכם האמת הם כמו תענית. ובסימן נ"ז במאמר שאלו את ריב"ק מבואר כי ענג שבת גדול יותר מתענית, וכן שמענו שאמר רבינו זצ"ל כי השבתים ששבותים אצל הצדיק האמת הם גדולים יותר מכמה פעמים תענית משבת לשבת. ועיין תחומא פרשה בראשית לענין תענית אסתר מבואר להדיא שכבוד שבת עדיף מאלף תעניות.

ומחמת שעיקר שלימות קדושת שבת הוא אצל הצדיקי אמת ואצל התלמידי חכמים אמתיים על כן גדולה מאוד מעלת השבתים ששבותים אצלם דייקא.

וזה יש לרמוז גם כן בכלל השב' אשת' האיש' (המבואר בפנים) סופי תיבות שב"ת. ואש"ת ראשי תיבות א"ת ש'בתותי ת'שמורו כמובא בכתבי האריז"ל (ואז עיקר עליית התפילה והמלכות שהיא בחינת אשת) ועיקר התיקון הוא על ידי הצדיק והתלמיד חכם האמת. וזה כי נביא הוא עיין בסוף התיקונים בפירוש האריז"ל בסוד ואשיבה רגלי אל עדותיך ששבים רגליה אל מקום נצח והודו שבו שמשם שורש הנבואה וכו' עיין שם ועיין בזה הרקיע הנ"ל ותבין ביותר.

שם על תורה נט – גם כי הרב האמת הוא בעצמו בחינת קדושת שבת כמבואר במקום אחר ועל כן מסוגל ביותר לשבות אצל הצדיק והרב שבדור כי על ידי קדושת שבת יוכל להשיג יותר קדושת הרב וכן על ידי קדושת הרב מאיר לו ביותר קדושת שבת. ואז מסוגל ביותר לקבל הלימוד מהרב שזה בחינת מה שבשבת ניתנה תורה. ודרשו רז"ל ויקהל משה וכו' שמצוה להקהיל קהלות בכל שבת וללמד להם תורה. כי תכלית הלימוד הוא יראת שמים כמו שאמרו רז"ל והיה אמונת עתך וכו' אי איכא יראת ה' היא אוצרו אין וכו'.

שם על תורה סו – ועל כן דבר גדול לשבות אצל צדיקי אמת כי הם בחינת הענפים של שבת בפרט כשזוכין לשבות אצל הצדיק יסוד עולם שהוא בעצמו בחינת קדושת שבת, ואז יכולין לקבל על ידו הארת קדושת שבת בשלימות גדול עד שיזכה גם כן לבחינת השראת השכינה ולכל הנ"ל.

לקוטי הלכות

או"ח שבת הלכה ז אות כא – ובשביל זה נוסעים לצדיקים על שבת, כי כל צדיק הוא בחינת משה כמו שפתיב במקום אחר, ועקר סוד קדשת שבת הודיע השם יתברך למשה שילך ויודיע לישראל בחינת לך והודיעם פנ"ל, וכן בכל דור ודור צריכין לבא להצדיק האמת שיודיע לו קדשת שבת שהוא בחינת תשובה, כי בודאי עקר מה שנוסעים לצדיקי אמת הוא כדי לזכות לתשובה מכל מקום שהוא, כי מי שנוסע וזכר להרב בשביל פניה אחרת כדי לקבל ממנו איזה רבנות או התמנות אחר וכו', אין זה בכלל התקרבות לצדיק כלל, כי הרי הוא נוסע בשביל כבוד עצמו, אבל עקר ההתקרבות להצדיק הוא בשכונתו לה' לבדו כדי שיקרבו לה' יתברך וישיבהו ממקום שזנף לשם וכו', ועל כן הרב נוסעים על שבת, כי עקר דרך התשובה שהוא בחינת בקי בהלכה וכו', בחינת אם אסק שמים שם אמת ואציעה שאול הנך הוא על ידי קדשת שבת פנ"ל:

קושיות

- א. דע והאמין – לכאורה תרתי דסתרי, כי אמונה היא היכן שלא יודע. אבל הכוונה שתקבל ממני מה שאני יודע ממקום עליין¹ ותאמין שזה אמת.
- ב. דע והאמין – צ"ע מדוע זה כל כך חידוש וצריך לזה כל כך אמונה. הרי כבר ביאר בתורה נו שאכילת שבת בקדושה פועל כמו תענית. ובספר המדות פרישות כמו תענית ובחז"ל פדיון הבן כמו פ"ד תעניות/י. ולימוד דף גמרא כפ"ד תעניות/י. ומה החידוש הגדול כאן.
- ג. אצל תלמיד חכם האמת – צ"ע מדוע נקט ת"ח ולא צדיק? ואולי עפ"י המבואר בתורה נו שאכילת שבת בקדושה עי"ז נבנע הכבד לפני המח וחכמת אדם תאיר פניו וזוכה לצלם. ואולי על כן נקט תלמיד חכם דייקא כי על ידו זוכה השבת אצלו בשבת לחכמה מאירה בפניו.
- ד. שבת אצל הצדיק כמו תענית – צ"ע מדוע לא אומר להפך? האם פונה למי שאין לו השגה בצדיק, ויש לו השגה בתענית?
- ה. גם צ"ע מה שאמרו שסעודת פדיון הבן כפ"ד תעניות, מה הכוונה בזה? האם על כן פדיון הבן קודם לשבת אצל הצדיק, כי זה פ"ד וזה תענית אחת?
- ו. צ"ע הרי תענית יכול כ"א ואילו לשבת אצל הצדיק צריך זכות, א"כ מאי קמ"ל? ובשלמא לגרסת שיחות הר"ן ששבת אצל רבנו היא יותר מו' הפסקות משבת לשבת מובן אבל תענית אחת צ"ע.
- ז. לאיזה מעלה שיש בתענית רבנו מתכווין שהיא נמצאת גם בשבת אצל הצדיק. ידוע שתענית מכפרת עוון כמבואר בספרים כמה תעניות/י צריך לכל עוון, וקמ"ל שגם שבת אצל הצדיק אע"פ שהיא עונג ולא עינוי מכפרת עוון (הרב ש שטרף) אבל צ"ע כי כבר אמר בתורה נו שאכילת שבת פועלת כמו תענית גם כשהוא בביתו ולא אצל הצדיק דווקא.
- ח. השבתים ששובתים אצל הצדיק – צ"ע משמע עצם השביתה ואפילו לא יהיה לו מה לאכול. וצ"ע אם הכוונה על שלחנו או באותו בית או בקיבוץ הבא אליו. י"א שאצל הצדיק על שלחנו מרוב יראה אין תאבון לאכול נמצא שזה כמו תענית. אבל בשיחות הר"ן מבואר ששבת אצל רבנו היא כמו ז' הפסקות משבת לשבת הרי זה הרבה יותר מתענית.
- ט. צ"ע מה המעלה של שבת אצל הצדיק יותר מיום אחר? והאם דווקא כששומע תורה, או ההמצאות סמוך לצדיק בזמן כזה. או הסעודות שבת עמו? עיין תורה נו אות ה' ועגן שבת הזה, זה בחינת אכילה בקדושה... ויכול לפעל באכילת שבת, מה שפועל בתענית. ואולי כשאוכל אצל הצדיק זוכה לאכילה בקדושה, או שנחשב לו כמו אכילה בקדושה. ועיין לעיל בשיחות מה שכתב יקרא דשבתא על תורה נו.
- י. מה מכפר בתענית האם העינוי או דווקא הכנעת תאוות אכילה? ראה לק"ה יו"ד חלב ודם ד' יא/ו שהיסורים והעינוי.
- יא. מדוע תיקנו לכפרת עוון דווקא תענית ולא שאר הכנעת תאוות? כגון כך וכך ימים של פרישות/י, או עניות, או בזיונות/י. האם כי תענית יותר זמינה שלא תלוי באחרים, או שבאמת יותר מועילה?

² שיש"ק ח"ה אות קלח – אָמַר פֶּעַם הַמְּגִיד מִשְׁרְהִיץ וְיָלַל בְּצָחוֹת: הֵיכָן שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ רַבְּנוּ בְּמֵאֲמָרָיו בְּלִשׁוֹן יְדָע' הָרִי הוּא פְּהֶבֶק מֵעוֹלָם הֶאֱצִילוֹת, "אֲוֹאוּ דַעַר רַבִּי זְאֵגֵט יְדָע, אִיז דָּאס אַ פּוֹנֵק פּוֹן אֶצִּילוֹת". כָּל כֵּן גְּבַהִים נוֹרָאִים וְקְדוּשִׁים הֵם.

³ הוּבָא בִּסְפֵר טַעֲמֵי הַמְּנַהֲגִים בְּשֵׁם רַבִּי פִּנְחָס מְקוֹרֵיץ שֶׁסְּעוּדַת פְּדִיּוֹן הַבֵּן עוֹלָה בְּמִקּוֹם פ"ד תַּעֲנִיּוֹת. וּבִפְרִי צִדִּיק לְסְעוּדַת פְּדִיּוֹן הַבֵּן (לר' צִדּוֹק הַכְּהֵן) – סוּף אוֹת א – וְשִׁמְעַתִּי בְּשֵׁם הַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ ר"מ וְצוּק"ל שֶׁאֵמַר בְּשֵׁם רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים וְצוּקִלְלָה"ה דְּסְעוּדַת פְּדִיּוֹן הַבֵּן כִּפ"ד תַּעֲנִיּוֹת וְהַמְּכוּוֹן שִׁיכּוֹלִים לְתַקֵּן בּוֹ מִה שֶׁמִּתְקַנִּים עַל יְדֵי פ"ד תַּעֲנִיּוֹת. שֶׁהוּא תִּיקוֹן לִפְנֵם הַבְּרִית. לְעוֹמֵת זֶה בְּשֵׁדִי חֲמֹד (הִדִּד מַעֲרַכַת ס' כֻּלָּל נִד) כֵּתֵב שֶׁאֵין לֹזֶה מְקוֹר. הוּבָא בְּהַגְדַת פֶּסַח פְּנִינֵי חַיִּים עִמ' שֶׁלֵד שֶׁמְקוּבֵל אֶצֶל אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁפְּדִיּוֹן נֶחֱשֵׁב כִּמוֹ פ"ד תַּעֲנִיּוֹת. וְשֵׁם כֵּתֵב שֶׁהַשְּׂדֵי חֲמֹד אֵמַר שֶׁאֵין לֹזֶה מְקוֹר וְכֵן גַּם הוֹדִיר רַבִּי יוֹסֵף חַיִּי זֹנְנֶפֶלֶד.

⁴ כֵּן מוּבָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זֹנְנֶפֶלֶד רַבֵּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, כִּי דָף גַּמֵּט' פ"ד. (רֵאשֵׁה הַגְּדָה שֶׁל פֶּסַח פְּנִינֵי חַיִּים עִמ' שֶׁלֵד עַל בִּיאור הַשִּׁיה"ש שֵׁם)

⁵ כְּגוֹן בַּע"ח שֶׁעַר הַכֻּלָּיִם מִשְׁכַּב זְכוֹר רַגְלֵי תַּעֲנִיּוֹת. וְעוֹד הַרְבֵּה כִּפְרַת עוֹנוֹת ע"י תַּעֲנִיּוֹת עֵינִן בְּשַׁעַר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וּבְשַׁעַר תִּיקוֹן עוֹנוֹת.

⁶ לִיקוּטֵי הַלְכוּת יו"ד – הַלְכוֹת חֵלֶב וְדֵם הַלְכוּת ד' אוֹת יא – כִּי מִלֶּח זֶה בְּחִינַת תַּעֲנִיּוֹת וְיִסוּרֵין שֶׁהֵם מְמַרְקֵין עוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁאֵמַר רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּם לְבָרְכָה, (בְּבִרְכוֹת ה) נֶאֱמַר בְּרִית בְּמִלַּח, וְנֶאֱמַר בְּרִית בְּיִסוּרֵין, מִה מִלֶּח מְמַתְקַת הַבָּשָׂר, אֵף יִסוּרֵין מְמַרְקֵין עוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם. וְיִסוּרֵין זֶה בְּחִינַת תַּעֲנִיּוֹת שֶׁהוּא עִנּוֹת וְיִסוּרֵין. וְכִמוֹ שֶׁהִבְיֵאוּ שֵׁם בְּסִמּוּף לְעִנּוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא עַל יְדֵי יִסוּרֵין וְהִבְיֵאוּ הַפְּסוּק, "כִּי בְּאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ וְכוּ'". וְשֵׁם מְדַבֵּר הַפְּסוּק בְּעִנּוֹת תַּעֲנִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֵׁם בְּעִנּוֹת, "וַיַּעֲבֹר וַיִּרְעַב וַיֵּאֱכַל אֶת הַמֶּן וְכוּ', וַיִּדְעַת הַיּוֹם כִּי בְּאֶשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת וְכוּ'". וַיַּעֲבֹר וַיִּרְעַב' זֶה בְּחִינַת עִנּוֹת הַתַּעֲנִיּוֹת, שֶׁמְרַעֵב אֶת עַצְמוֹ.

⁷ סֵפֶר הַמִּידוֹת – עֵרַךְ פְּרִישוֹת חֵלֶק שְׁנֵי אוֹת ג. פְּרִישוֹת מִתְשַׁמֵּשׁ חֲשׁוֹב כְּמוֹ תַּעֲנִיּוֹת:

יב. צ"ע האם כוונת רבנו שמי שעבר עבירה שצריך עליה כך וכך תעניות, האם יועיל יותר שיהיה כמה שבתות אצל הצדיק ויתכפר לו?

יג. האם גם כשבא לבדו להיות אצל הצדיק, או דווקא כשמצטרף לרבים הבאים לצדיק שעי"ז נעשה הצדיק מלך בגדוד וכוחו גדול יותר.

יד. מה שאמר ששבת אצל הצדיק היא כמו תענית האם הכוונה לכל סגולות התענית או עכ"פ לאחת מהן?

טו. כמו תענית – צ"ע האם כמו הכוונה שווה לו ממש, או הכוונה כאילו. וצ"ע היכן שכתוב כאילו האם הכוונה ממש או רק כאילו? ראה לעיל בהערה בר' צדוק לעניין פ"ד תענית שהבין שהכוונה ממש כמו תענית. אבל ראיתי שמפסקים¹⁰ וכתבו שכל כאילו מועיל רק לכאילו, כגון הכועס כאילו עע"ז ולא לע"ז ממש.

הקדמה

בעניין תענית הארז"ל בשער רוח הקדש ושער תיקון עוונות מבאר כמה תעניות צריך לכל עוון, וגם הבעש"ט בצוואתו (בבעש"ט על התורה בראשית מאות קסט) מבאר כיצד להתענות מי שצריך לכפרת נפשו. ונראה שרבנו הקל ביותר¹¹ גם על מי שצריך לכפרת נפשו, עד שמוהר"ן אמר¹² על כן כשיש תענית צריך לחטוף אותה כמו עוגה טובה.

בכמה תורות¹³ רבנו מבאר עוד מעלות שנעשות ע"י התענית, לבד מכפרת עוון. וגם אמר שאפשר לפעול ע"י פרישות כמו בתענית ועוד יותר ביאר בתורה נז¹⁴ שעונג שבת פועל כמו תענית. וכן מובא בספרים שיש דברים שהם כמו תענית וכגון סעודת פדיון שהיא כמו פ"ד תעניות.

¹⁰ ישמח משה (טטלובים) פרשת מצרע – ויקרא יד ב' זאת תורת המצרע – וידוע מה שפירש במסכת אבות (פ"א מ"ז) ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, על פי מה שאמרו (יומא כ"ג וע"א) כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, וכתב מהרמ"ק בספר תומר דבורה שיאמר האדם מה לי לסבול יסורים הממרקין, או להתענות ולהסתגף ולהחליש כחו, יותר טוב אסתגף בבזיון בני אדם וחרפתם לי ובוזה יכופר עוני, וכמ"ש במדרש כונן על הפסוק (איכה ג' ו') יתן למכהו לחי ישבע בחרפה, כלומר כי השותק למחרפו וסובל, אין צריך להתענות, וזה שאמר לא מצאתי לגוף, (ר"ל עבור הגוף) טוב (שלא יחלש) יותר משתיקה.

¹¹ בספר "הרי בשמים" לרבי יעקב יוסף נינו מבוסמערין (פיעטרקוב, תרצ"א) מובא (ח"ב דף מ ע"ב בהשמטות): הנה שגור בפי העולם שהנהנה מסעודת פדיון הבן כאלו התענה פ"ד תעניות. ונ"ל דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא בפרשת בא נאמר "אדם בבנין תפדה" מרומז בראשי תיבות: אם דבר מה בפדיון בן הנחית יחשב כאלו תענית פ"ד התענית" (כנ"ל). ובן המחבר רבי יהושע שהיה רב באפיץ, הוסיף בספר בסוגריים: שהיה מרגלא בפומיא של אביו ז"ע לומר שתעניות כאלו שהם רק 'כאילו' התענה, אינם מכפרים רק על עבירות שהם ג"כ רק 'כאילו', כמו כל המתגאה כאילו עובד ע"ז, כל האוכל מצה בערב פסח כאילו וכו', לאלו מהני ג"כ תענית שהוא ג"כ כאילו התענה, ויבוא ה'כאילו' ויכפר על 'כאילו', והוא נכון בדרך צחות. וכעין זה מובא בספר "שארית מנחם" לר' שמואל יעקב רובינשטיין מפאריז (ח"ד בהקדמה) שם נדפס מכתב ששלח לו רש"ת הלוי בורנשטיין. רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה היה צם כל ימיו, ואמרו לו שהרי יכול הוא לאכול בסעודת פדיון הבן וזה ייחשב כאילו התענה פ"ד תעניות, והשיב: ידוע שיש עבירות גסות שנתפרשו בתורה, ויש פעולות מגונות שאינן עבירות ממש, אלא חז"ל דימו אותן כאילו עבירות ממש, כמו שאמרו, כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד ע"ז, כל הכועס וכדומה. והעניין הוא שעל עבירות של 'כאילו' מועיל תענית של 'כאילו', אבל על עבירות ממש יש לצום ולהתענות ממש. (הובא בגליון המבשר תורני גליון 265 פרשת בא תשע"ד)

¹² שיש"ק ח"ב רחצ – .... ענה רבנו ואמר: "תעניות וסגופים היא דרך ומסע ישנה להתקרב על ידה לשם יתברך, תפלה והתבודדות היא דרך ומסע חדשה להתקרב על-ידי לשם יתברך, אולם הכל חוזר ושב לדרך הישן. "תעניות וסגופים איז אַ אַלטער טראַק צו השם-יתברך, תפלה און התבודדות איז אַ נייער טראַק צו השם-יתברך, אָבער מיקומט אַלץ אַרױף אויף דעם אַלטין ןועג".

ושם אות תקצח – מוהר"ן אמר: רבנו זכרוננו לברכה אסר לנו להתנהג בתעניות וסגופים, אולם בשמון דמון תענית שמצוה השלחן ערוך לצום, צריכים אנו לחטוף אותו כמו עוגה טובה, "אז ס'מאכט זאך אַ תענית וואס דער שלחן ערוך הייסט פאסטן דארף מען דאס האפן ווי אַ גוט לעיקל".

עיין תורה פו תנינא שאמר שהיא עבודה קשה למי שאין לו אמונה. עיין חיי מוהר"ן סימן תצא – שתחילה היה נותן בראש השנה לכל אחד פתק כמה תעניות צריך במשך השנה ומתי. אבל אח"כ אמר שהעיקר להיות אצלו ברה"ו ומי שיהיה לא צריך תעניות ומי שלא יהיה לא יועיל לו התעניות.

ושם ח"ד אות שפה – ספר רבי ישר'אל קארדינער זכרוננו לברכה, שזכה וראה פעם את רבנו בקלום, ושאל את רבנו שלש שאלות, אחת, אם ינהג בסדר תעניות אם לאו, כי רצה לנהג בעצמו סדר תעניות, ענה לו רבנו: אין אנו אוהבים מתעניות, אחר כך הוציא רבנו חלה מאמתחתו שבר ממנה קליעה אחת קטנה, וסיים ואמר לו: "און אויף צו עסין איז דאס אויף גינג", "ואם בשביל לאכל הרי גם מעט זה מספיק".

¹³ שיש"ק ח"ב אות תקצח הנ"ל.

¹⁴ בתורה לז תענית בחי' צדקה וחי' עוה"ב, ובתורה מז בחי' שיבור תאות אכילה גורם נשיאות פנים. ובתורה נז אות ו' עי"ז נבנע הכבד לפני המוח. ואויביו נופלים כי הם אחוזים בכבד. וחכמת אדם תאיר פניו וחוזר לו הצלם. שם אות ח' – עושה שלום שאין לו דבור. והוא בחי' חמץ. ובתורה סב מדביק אחורי הקדושה שלא ינקו הקליפות. ובתורה קעט מחיה ימים. ובחי' שמחה. ובתורה רמו גורם שכחה כמו גאווה. ובתורה ה' תנינא אות י' בחי' שמחה, כמ"ש שמחנו כימות עיניתנו.

¹⁵ תורה נז אות ה' – וענג שבת הזה, זה בחינת אכילה בקדשה. כי אכילת ימי החל, נהנה ממנה גם כן הסטרא אחרא. אבל מאכילת שבת, אין חלק לסטרא אחרא כלל וכלל. וזה שצוה אותנו על אכילת שבת, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "אבלוהו היום כי שבת היום לה". כי אכילת שבת, נעשה קדשה ואלקות גמור, בלא תערבת סיגים כלל. ויכול לפעל באכילת שבת, מה שפועל בתענית, הינו להפיל אויביו לפניו, בזכות ענג שבת, כמו שפועל בצום. ועל שם זה נקרא שבת, כי בסגלתו "להשבית אויב ומתנקם" (תהלים ח):

ובתורה שלנו אומר דע והאמין ששבת ששובת אצל הצדיק היא כמו תענית הלשון משמע שיש בזה חרוש גדול ושצריך לזה אמונה גדולה להאמין בזה.

עד כאן ההקדמה

תורה קסז [י"]

דע והאמין כי השבתים ששובתים אצל הת"ח האמת, הם כמו תענית :

אולי הכוונה כיון שנוסעים לצדיק רק כדי לזכות לתשובה, ותשובה מכפרת, על כן מחדש כאן רבנו שהתשובה שזוכים אצל תלמיד חכם אמיתי בשבת מכפרת כמו תענית. ושבת אצל רבנו מכפרת עוד יותר כמו שבע תעניות משבת לשבת.

והביאור נראה כי בכח הצדיק להכניע את הרע שבאנשיו הבאים אליו (תורה ב), ובפרט בשבת, שהזמן גורם, כשבאים אל הצדיק שגם הוא נקרא שבת (וזהר נשא קמדי): זוכים לאכילה בקדושה כזו שזוכים על ידה לחכמת אדם תאיר פניו ולצלם אלקים (תורה נו אות ה' ו'), הרבה יותר ממה שזוכים ע"י תענית.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קסז

שם אות ו. כי על ידי הצום, אויביו נופלים לפניו. כי על ידי הכעס הבא מהכבד, בחינת: 'כבד כועס' (ברכות ס"א:), נתעורר המקטרג הגדול, שהוא עשו, "הוא אדום" (בראשית ל"ו) שאחיזתו בכבד (זהר פינחס רל"ד ותקון כ"א). והוא אדמוני (שם כה). שהוא בחינת כבד, שהוא מלא דם (עיי' בכורות נה). ומן המקטרג העליון נתעוררים ונשתלשלים מקטרגים וצרים למטה על אדם הכועס, ושולטים עליו, ואינם יראים מלפניו. כי על ידי הכעס נדמה להם כבהמה, בבחינת (תהלים מ"ט): "נמשל כבהמות נדמו". כי עקר המורא שמתיראין מן האדם, בבחינת (בראשית ט): "ומוראכם וחתכם", אינו אלא על ידי הצלם אלקים שבפני האדם. ועל ידי הצלם, האדם הוא אדם. וכשטר צלם, אזי יוצא מגדר אדם לגדר בהמה, ואז סר מוראו (עיי' שבת קנא). ועקר הצלם המאיר בפני האדם, היא חכמות הבורא, שנתן לאדם יתרון על הבהמה, היא המאירה בפני אדם, בבחינת: "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח). ועל ידי הכעס, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת (פסחים דף ס"ו:). ואז צלו סר, ופניו נופלים, בבחינת (בראשית ד): "למה חרה לך ולמה נפלו פניך". וכשאיין לו פני אדם, אזי מוראו סר, כי נמשל כבהמות, וצריזו מצרים לו. ועל ידי הצום והתענית הוא מתקן את פניו, ומחזיר לעצמו את חכמתו, שהיא צלמו המאיר בפניו. ואז הכל יראים ממנו, ואויביו נופלים לפניו. לפניו דיקא, כי עקר נפילתם, מחמת הפנים כנ"ל. וכל זה נעשה על ידי הצום, כי על ידי הצום, נכנע הכבד לפני המח. כי ביום שאדם אוכל, אז הכבד נזון תחלה, ואחר כך הוא שולח להמח. נמצא ביום האכילה, הגדלה והממשלה להכבד. וכשמתענה, אזי נזון המח תחלה, והמח שולח מזון אחר כך להכבד (עיי' בשער תיקוני עונות להאריז"ל). נמצא ביום הצום, נכנע הכבד לפני המח, והגדלה והממשלה להמח. וזהו תקון למה שפגם בתחלה בהחכמה, שהיא המח, שהיא הצלם המאיר בפניו. ועכשו על ידי התענית, הוא מכניע את הכבד, ונותן הממשלה להמח. וכשנכנע הכבד, שהוא ראש המקטרגים, אזי נכנעים כל האויבים האחוזים בהכבד: וזה אותיות צום נוטריקון וכתותי מפניו צריזו (תהלים פ"ט). שעל ידי הצום, נכנע הכבד, ונתתקן מח החכמה, שהיא הצלם, ומאיר בפני אדם. ועל ידי הצלם שבפניו, על ידי זה: "וכתותי מפניו צריזו", מפניו דיקא כנ"ל: אבל כשזוכה לבחינת ענג שבת כנ"ל, אז אין צריך לצום (עיי' אד"ז רפ"ח:). כי פועל באכילתו, מה שפעל על ידי הצום, הינו להשביט אויב. כי אכילת שבת, קדש היא, "וכל זר לא יאכל קדש" (ויקרא כ"ב). ואז נכנע הכבד, ואז נתבטל כחו, בבחינת (תרומה קל"ה:): "וכל שולטני רגזין, שהם בחינת כבד כועס, כלהו ערקין ואתעברו". (י"ג) ונתגדל המח החכמה ומאיר בפניו, בבחינת ואנפא נהירין בנהירו (עלאה): ואז וכלא אהבה, בבחינת (שיר השירים ז): "אהבה בתענוגים", וכל זה מענג שבת הנ"ל:

¹⁷ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן סימן רצו אָמַר לְאָחֵר, הַשְּׂבָתִים שְׂשׂוּבָתִים אֲצִלֵי הֵם גְּדוּלִים וְטוֹבִים יוֹתֵר מִשְׂבָּעָה פְּעֻמִּים מְעֻנִית מִשְׂבַּת לְשָׁבָת: